

11.4.2022

Kaupunkitekniikan keskus
Investoinnit, Suunnittelu
Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy / Hanna Poutanen

PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS

KAAVA-ALUEET: Finnsinmäki ja Finnsinmäki I

YLEISEN ALUEEN NIMI: Vanha-Mankby, Finnsberget ja Finnsinmäki

1 Hankkeen tausta, lähtökohdat ja perustelut

Suunnittelualue sijaitsee Espoonkartanon (70) kaupunginosassa. Alue rajautuu pohjoisessa ratsastustoiminnan korttelialueeseen, idässä Kehä III:n tiealueeseen, etelässä Lapinkyläntiehen ja lännessä Finnsinmäen katualueeseen sekä yksityiseen asuintonttiin. Voimassa olevassa asemakaavassa alue on suurimmaksi osaksi muinaismuistoaluetta, jolle saa sijoittaa arkeologisen puiston (SM-1). Alueen länsireunassa on asemakaavassa esitetty retkeily- ja ulkoilualue (VR) sekä yleinen pysäköintialue (LP).

Hankkeen lähtökohtana on uuden arkeologisen puiston perustaminen suunnittelualueella sijaitsevalle Mankbyn kylätontille. Mankbyn kylätontti on yksi Suomen parhaiten säilyneitä keskiaikaisia kylätontteja. Valtuustoaloite arkeologisen puiston perustamiseksi alueelle jätettiin vuonna 2010 ja hyväksyttiin yksimielisesti Espoon kaupunginhallituksessa 24.1.2011. Suunnitelmassa virallistetaan myös oleva pysäköintialue Finnsinmäen laella.

Arkeologinen puisto luo Mankbyn alueesta ainutlaatuisen ja vetovoimaisen nähtävyyden nostaten esiin paikan moninaiset historialliset kerrostumat. Historiallisen kylän tuominen niin paikallisten kuin matkailijoidenkin ulottuville vahvistaa espoolaista identiteettiä ja paikallishistorian tuntemusta. Mankbyn kylätontti on myös arkeologinen tutkimuskohde, ja suunnitelma mahdollistaa tutkimustoiminnan jatkumisen alueella vastaisuudessaakin. Puiston tarjoamat uudet reitit ja yhteydet vastaavat lisäksi tiivistyvien Espoonkartanon ja Kaukalahden alueiden kasvaviin käyttäjämääriin.

Suunnittelualue on kohteena erityislaatuinen, sillä alueesta merkittävä osa on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettua muinaisjäännösaluetta. Suunnittelun keskeisenä lähtökohtana on näin ollen ollut alueella esiintyvien muinaisjäännösten säilymisen turvaaminen ja muinaisjäännöksiin kohdistuvien suojeluedellytysten huomioiminen.

1.1 Alueen nykytila

Suunnittelualue on nykytilaltaan pääosin rakentamatonta metsäistä aluetta, jonka keskellä kohoaa Finnsinmäen jylhä kallioselänne. Alueen korkeuserot ovat suuret. Alueella ei sijaitse

entuudestaan rakennettuja puistoreittejä vaikkakin vanhoja tiepohjia. Lapinkyläntieltä pohjoiseen nykyiselle pysäköintialueelle johtaa yksi tällainen, polkuyhteytenä säilyneenä. Suunnittelualan eteläosassa sijaitsee vedenhankinnalle tärkeä ensimmäisen luokan pohjavesialue. Alueen halki kulkee lisäksi liito-oravan yhteyksiä pohjoiseen ja länteen. Suunnitteluala sijoittuu osin Kehä III:n melualueelle. Alueen lähistölle on suunnitteilla ja rakenteilla useita uusia pientalovaltaisia asuinalueita, joista lähimmät sijoittuvat nykyisille peltoalueille viereisen Finnsin kansanopiston pohjoispuolella.

Alue on kulttuurihistoriallisilta arvoiltaan rikas ja monikerroksellinen. Suunnitteluala on osa Espoonkartanon vanhaa kulttuurimaisemaa ja Espoonkartanon valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä (RKY). Aluetta sivuavat kadut Finnsintie ja Finnsinmäki ovat osa Suuren Rantatien historiallista maantieyhteyttä, joka on myös RKY-kohde. Suunnittelualueelle sijoittuu useita keskiaikaisia ja kivikautisia muinaisjäännöksiä, joista merkittävin on Mankbyn keskiaikainen kylätontti. Keskiaikaisia muinaisjäännöksiä ovat lisäksi Mankbyn kylästä irtautuneen Finnsin talon paikka Finnsinmäen lakitasanteella sekä röykkiö (Backisåker 2). Kivikautisia muinaisjäännöksiä ovat Finnsin ja Backisåkerin asuinpaikat. Muinaisjäännösalueiden lisäksi alueella on yksittäisiä löytöpaikkoja. Alueella sijaitsee myös 1800-luvulta peräisin olevan torpan ja sen kellarin jäänteet.

1.2 Mankbyn kylä

Mankbyn kylä oli keskiajan lopulla yksi Espoon suurimmista kylistä. Tuolloin kylässä on arvioitu asuneen noin 40–50 henkeä. Kylän viljelysmaat levittäytyivät kylätontilta itään Mankinjoen laaksoon. Kylän nimen arvellaan juontuvan sen sijainnista kalliomäen (ruots. *manke*) juurella.

Mankbyn kylä autioitui vuonna 1556 kuningas Kustaa Vaasan perustaessa Espoon kuninkaankartanon. Ajan saatossa kylän sijainti unohtui, ja kylätontin paikka löydettiin uudestaan vasta vuonna 2004 Espoonkartanon alueen arkeologisen inventoinnin yhteydessä. Sitten alueella on tehty arkeologisia kaivauksia Espoon kaupunginmuseon ja Helsingin yliopiston toimesta vuosina 2007–2013. Tutkimuksissa Mankby on osoittautunut poikkeuksellisen hyvin säilyneeksi keskiaikaiseksi kylätontiksi. Alueelta on löydetty yli 20 keskiaikaisen rakennuksen paikkaa, uuninpohjia, vanhoja tielinjoja ja peltoja. Keskiaikaisen kylän piirteet ovat maisemassa yhä havaittavissa.

2 Suunnitelman sisältö

2.1 Reitit ja yhteydet

Arkeologiseen puistoon on esitetty suunnitelmassa kaksi ensisijaista sisäänkäyntiä: toinen Finnsinmäen nykyiseltä pysäköintialueelta ja toinen pohjoisempaa Finnsinmäen katualueen varrelta. Pysäköintialueelta kallioselänteen eteläpuolelta kiertävä käytävä mahdollistaa esteettömän yhteyden enintään 8% kaltevuudella alas arkeologiseen puistoon. Sisäänkäyntialueet yhdistävä reitti on esitetty kolmen metrin levyisenä ja valaistuna yhteytenä, jolloin se toimii myös huoltoajoyhteytenä sekä ympärivuotisena ulkoilureittinä.

Varsinaisen kylätontin alueella puiston polkuverkosto on muotoiltu tiheämmäksi. Lähtökohdiana on, että kulku kylätontin alueella kohdistuisi vain rakennetuille puistokäytävälle. Tiheä

polkuverkosto mahdollistaa muun muassa isomman ryhmän jalkautumisen puistoon ja kerääntymisen yksittäisen kohteen ympärille. Polut on esitetty kahden metrin levyisinä, jolloin myös ohitukselle on varattu tilaa.

Suunnitelmassa katkoviivalla esitetyt puistokäytävät pohjoiseen Espoonkartanon suuntaan sekä etelään Lapinkyläntielle ovat toissijaisia ja myöhemmin tulevaisuudessa toteutettavia yhteyksiä. Toteutuakseen ne vaativat suunnittelualueen ulkopuolelle menevien osien viemistä eteenpäin. Suunnitelmassa on varauduttu myös mahdolliseen toteutettavaan kulkutalolla ja portailla järjestettävään yhteyteen pysäköintialueelta arkeologiseen puistoon kallioalueen yli. Yhteys on haastava ja vaatii investointeja sekä tarkempaa suunnittelua toteutuakseen.

2.2 Kasvillisuus ja maisema

Arkeologisen puiston alueella maisemaa avataan ja etenkin kylätontin keskusalueelta puustoa ja pensaikkoa raivataan pois, jotta muun muassa puiden juuret eivät vaurioita herkkiä rakenteita ja matalat rauniot saadaan nostettua näkyviin. Puistokäytävien varrella reuna- puusto käsitellään turvallisiksi. Puuston poistaminen kylätontin alueelta on perusteltua myös siksi, että alueen keskiaikainen maisema on ollut nykyistä paljon avoimempi. Kylätontin edustalla olevat umpeenkasvaneet peltoalueet nostetaan esiin uusina maisemaniittyinä, jotka luovat alueelle uusia monimuotoisuusarvoja. Alueet voivat vaihtoehtoisesti toimia myös pienimuotoisina viljelyalueina keskiaikaisen miljööhen hengessä.

Niittyalueiden lisäksi näkymiä avataan myös nykyiseltä pysäköintialueelta Finnsinmäen kallioselänteelle eli ”*Mankenille*”, esitetyltä näköalatasanteelta alas kylätontille ja hienovaraisesti myös Mankinjoen laaksoon Mankbyn kylän entisille tiluksille ja viljelysmaille. Suunnittelualueen halki kulkevat liito-oravayhteydet on huomioitu kuitenkin siten, että kylätontin reunamille ja Kehä III:n edustalle on jätetty puustoa. Myös alueen yleisilme Kauklahden suunnalta avautuvassa kaukomaisemassa säilyy metsäisenä.

2.3 Pintamateriaalit, tasaus ja kuivatus

Käytävien pintamateriaalina käytetään kivituhkaa ja jyrkillä osuuksilla sidottua kivituhkaa ja/ tai soramurskettä. Alueen tasaus säilyy nykyisellään ja uusien käytävien tasaus mukailee nykyistä maanpintaa. Alueen kuivatus järjestetään matalin painantein ja avo-ojin sekä imeytämällä läpäiseville pinnoille. Jyrkille ojaosuuksille tehdään tarvittaessa eroosiosuojaus.

2.4 Kalusteet ja rakenteet

Finnsinmäen ja Navettamäen väliselle harjanteelle on esitetty paikka infopaviljongille. Kyseessä on noin 30 m² kokoinen, yksikerroksinen ja katosmainen tila. Suunnitelmassa on varauduttu myös mahdollisen näköalatasanteen toteuttamiseen. Esitetty näköalatasanne sijoittuu pysäköintialueen ja arkeologisen puiston välisen kallioalueen päälle ja on saavutettavissa esteettömästi enintään 8 % kaltevuudella.

Alueelle sijoitetaan penkkejä ja opasteita. Infopaviljongin ja pysäköintialueen yhteyteen sijoitetaan roska-astiat ja pyörätelineitä. Arkeologisen puiston alueelle ei ole kuitenkaan osoitettu suurempia oleskelupaikkoja Kehä III:n meluvaikutuksen vuoksi.

Suunnitelmaan sisältyvät myös alueen historiallisten rakenteiden, kuten rakennusten paikkojen, uuninpohjien ja kellarikuoppien kunnostustoimenpiteet. Rakennusten paikat merkitään maastoon esimerkiksi soralla tai murskeella, jolloin ne ovat selvemmin hahmotettavissa puiston kävijöille.

Navettamäen päällä sijaitseva nykyinen vesisäiliö säilyy käytössä ainakin siihen asti, että korvaava kunnallinen järjestelmä on otettu käyttöön.

2.5 Valaistus

Pysäköintialueelta arkeologiseen puistoon ja Finnsinmäen katualueelle johtava kolmen metrin levyinen käytäväyhteys valaistaan. Myös pohjoiseen Espoonkartanolle ja etelään Lapinkyläntielle johtavat reittiosuudet valaistaan.

2.6 Hoitoluokitus ja luonnonhoidon toimenpiteet

Alueen hoitoluokista ja luonnonhoidon toimenpiteistä on laadittu erillinen piirustus. Hoitotoimenpiteiden perustana on muinaisjäännösten säilyvyyden ja alueen kulttuurihistoriallisten arvojen turvaaminen ja alueen yleinen turvallisuus. Hoitotoimenpiteissä huomioidaan myös olevien luontoarvojen, kuten mm. liito-oravayhteyksien säilyminen ja metsäalueiden monipuolisen ikärakenteen ja monilajisuuden vahvistaminen.

Alueelta laaditaan erillinen hoito- ja käyttösuunnitelma.

2.7 Vaiheistus

Puistosuunnitelman toteutus on ajateltu tehtävän vaiheittain. Uusista puistokäytävistä ensisijaisina toteutettaisiin alueen läpi pysäköintialueelta arkeologiseen puistoon ja sieltä Finnsinmäelle johtava 3 metriä leveä reitti yhteys sekä kapeammat puistokäytävät kylätontin alueella. Myöhemmin toteutettavia toissijaisia yhteyksiä ovat etelään Lapinkyläntielle jatkuva käytäväosuus sekä pohjoiseen Espoonkartanon suuntaan jatkuva puistokäytävä. Pysäköinti-alueen kulmasta suuremmin puistoon ohjautuva kulkutaso-porrasreitti ja näköalatasanne ovat myös mahdollisia vasta myöhemmin tulevaisuudessa toteutettavia osuuksia.

Puustoisten alueiden avaamista on ajatuksena toteuttaa alueella myös vaiheittain. Ensimmäisessä toteutusvaiheessa mm. kylätontin pohjoisin rinnealue sekä osa vanhoista peltoalueista voidaan säilyttää puustoisina.

3 Tutkitut vaihtoehdot

Suunnittelussa tutkittiin näköalatasanteelta kallion viertä alas puistoon laskeutuvaa käytäväyhteyttä suunnitelmassa esitetyn kallioalueen kiertävän yhteyden sijasta. Maaston jyrkkyyden, puustoisuuden ja lohkareisuuden johdosta reitti todettiin kuitenkin erittäin haastavaksi toteuttaa. Reittiä ei myöskään pystyittäisi toteuttamaan esteettömästi. Suunnitelmassa on kuitenkin esitetty varaus näköalatasanteelta suoraan alas puistoon johtavalle porrasyhteydelle.

Lisäksi kallioalueen ylittävän kulkutason osalta tutkittiin ylempää ja etäämmältä viereisen tontin rajaa linjattua porrasyhteyttä. Porrarakenteen sovittaminen kallioalueen päälle todettiin kuitenkin haastavaksi maisemallisesti ja kustannustehokkaasti. Porrarakenne ei myöskään olisi esteetön.

4 Suunnitelman vaikutukset

Suunnitelma luo Mankbyn alueesta saavutettavan ja ainutlaatuisen vierailukohteen kaikille kaupunkilaisille. Arkeologinen puisto nostaa esille alueen merkittävät kulttuurihistorialliset arvot ja muodostaa alueen historiallisista kerrostumista eheän ja elämyksellisen kokonaisuuden. Puistoalueen reitit tarjoavat myös uusia virkistysyhteyksiä lähiasukkaille. Suunnitelman myötä alueen maisema Mankbyn kylätontin kohdalla muuttuu avoimemmaksi keskiaikaisen kylän piirteitä kunnioittaen. Alueen yleisilme säilyy kuitenkin suurimmilta osiltaan nykyisellään metsäisenä.

5 Kustannukset

Puiston yhteenlasketut rakennuskustannukset ilman arvonlisäveroa ovat yhteensä noin 1,5 milj. €. Ylläpitokustannukset ovat noin 13 000 € / vuodessa.

Kustannusarviossa on huomioitu arkeologisen puiston toteuttamiseksi vaadittavien arkeologisten tutkimusten kustannukset.

6 Vuorovaikutus

Suunnitelmasta järjestettiin etäasukastilaisuus keskiviikkona 3.3.2021. Suunnitelmaluonnos oli lisäksi esillä ja asukkaiden kommentoitavissa Ota kantaa -verkkosivuston kautta 1.-14.3.2021. Ota kantaa-palveluun kertyi 11 kommenttia ja suunnitelmasta saatiin myös yksi kirjallinen palaute Kauklahti-seuralta.

Palautteissa hankkeeseen suhtauduttiin pääosin myönteisesti. Palautteissa nousi esille toiveita muun muassa vähäisemmästä puuston poistosta, melutorjunnasta, reittien esteettömyydestä ja lähiasutuksen rauhoittamisesta ohikululta. Palautteena nousi esille myös alueen haastava saavutettavuus erityisesti Kauklahten suunnalta, mihin puistosuunnitelman laajuudessa ei pystytä täysin vaikuttamaan. Saatuja palautteita on pyritty huomioimaan suunnitelmassa.

Suunnittelualueelta pohjoiseen suuntautuvista reittiyhteyksistä, jotka ovat asemakaavassa esitetty ohjeellisena, on myös puistosuunnittelun aikana käyty keskustelua alueen maanomistajan kanssa.

Alueelta kootut metsävaratiedot ja luonnonhoidon toimenpiteet olivat esillä ja kommentoitavissa Espoon kaupungin nettisivuilla 18.2.- 6.3.2022. Suunnitelmaan saatiin yksi lausunto ELY-keskukselta, joka koski liito-oravien huomioimista. Alueella teetettiin keväällä 2022 uusi liito-oravakartoitus, jonka tulokset on otettu suunnitelmassa huomioon.

7 Muuta

Suunnittelua on tehty yhteistyössä Espoon kaupunginmuseon kanssa. Hankkeen ohjausryhmään ovat kuuluneet lisäksi Mankbyn kylätontin tunteva arkeologi sekä Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnian edustaja. Erillispalavereissa on ollut mukana myös Espoon ympäristökeskuksen edustaja.

Suunnittelun aikana kylätontin alueelta on teetetty arkeologinen maatulkaus sekä koekuopitus mm. puistokäytävien ja rakenteiden paikkojen sovittamiseksi alueelle. Arkeologiset tutkimukset ovat edellytys lisäksi alueen tarkemmalle suunnittelulle ja rakentamiselle, ja tutkimuksia tullaan näin ollen tekemään myös hankkeen myöhemmissä vaiheissa.

Alueelta on tehty myös erillinen tarkkuuslaserkeilaus sekä liito-oravakartoitus.